

SABAHATTİN ALİ'NİN KUYUCAKLI YUSUF ROMANINDA KAHRAMANIN YOLCULUĞU: ARKETİPİK VE TEMATİK BİR ÇÖZÜMLEME

THE HERO'S JOURNEY IN SABAHATTİN ALİ'S KUYUCAKLI YUSUF: AN ARCHETYPAL AND THEMATIC ANALYSIS

Engin KEFLİOĞLU*

ÖZ: Bu çalışma, Sabahattin Ali'nin *Kuyucaklı Yusuf* romanındaki Yusuf karakterini Joseph Campbell'ın "Kahramanın Sonsuz Yolculuğu" teorisi bağlamında inceleyerek, Yusuf'un epik ve trajik bir kahraman arketipi olarak konumlandırılabilceğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Campbell'ın monomiti, kahramanın dönüşüm yolculuğunu 17 temel aşamada tanımlar ve bu yapının evrenselliğini vurgular. Yusuf'un hikâyesi, bu aşamaların birçoğunu belirgin bir şekilde yansıtmaktadır: Ailesinin öldürülmesiyle başlayan "Maceraya Çağrı", Edremit'in toplumsal normlarına uyum sağlamayı reddetmesiyle "Çağrının Reddedilmesi" aşamaları belirginleşir. Salâhattin Bey'in himayesi ve doğayla kurduğu derin bağ üzerinden "Doğaüstü Yardım"ı alması, yozlaşmış güçlerle yüzleşmesiyle "İlk Eşiğin Geçilmesi" ve "Balinanın Karnı" aşamalarını temsil eder. Şakir ve Hilmi Bey gibi karakterlerle karşılaştığı zorluklar "Sınavlar Yolu"nu oluştururken, Muazzez ile ilişkisi "Tanrıça ile Karşılaşma" ve "Baştan Çıkarıcı Olarak Kadın" aşamalarını somutlaştırır. Otorite figürleriyle çatışması "Baba ile Uzlaşma", içsel dönüşümü "Tanrılaştırma" ve nihayetinde toplumdan kopuşuyla "Nihai Ödül" aşamalarını içerir. Ancak roman, monomitin "Dönüş" aşamasındaki bazı adımlarını tamamlamaz; Yusuf'un topluma yeniden entegrasyonu yerine, toplumdan nihai kopuşuyla son bulur. Bu durum, realist edebiyatın mitolojik yapılarla bütünleşirken karşılaştığı sınırlılıkları gösterir. Çalışma, Yusuf'un karakterini monomit çerçevesinde analiz ederek eserin tematik derinliğine katkı sağlamakta ve arketipik anlatıların realist edebiyatta uygulanabilirliğine dair yeni bir perspektif sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Monomit, Kahraman Arketipi, Üstmimetik Kip, Kahramanın Yolculuğu, Kuyucaklı Yusuf

ABSTRACT: This study aims to analyze the character of Yusuf in Sabahattin Ali's novel *Kuyucaklı Yusuf* in the context of Joseph Campbell's theory of monomyth and reveal Yusuf as an epic and tragic hero archetype. Campbell's monomyth defines the hero's journey in 17 stages and emphasizes the universality of this structure. Yusuf's story reflects many of these stages: "The Call to Adventure", which begins with the murder of his family, and "Refusal of the Call", when he refuses to adapt to the social norms of Edremit. Receiving "Supernatural Aid" through Salâhattin Bey's patronage and deep connection with nature, and his confrontation with corrupt forces represent the stages of "The Crossing of the First Threshold" and "The Belly of the Whale". The difficulties he encounters with characters such as Şakir and Hilmi Bey constitute the "The Road of Trials", while his relationship with Muazzez embodies the "The Meeting with the Goddess" and "Woman as Temptress" stages. His conflict with authority figures constitutes the

* Dr.-MEB/İstanbul- enginkeflioglu@gmail.com (Orcid: 0000-0002-2329-633X)

stages of "Atonement with the Father", his inner transformation constitutes "Apotheosis", and finally his detachment from society constitutes "The Ultimate Boon". However, the novel does not complete some of the steps of the "Return" stage of the monomyth; instead of Yusuf's reintegration into society, it ends with his final break with it. This shows the limitations of realist literature when integrating mythological structures. By analyzing Yusuf's character within the framework of the monomyth, the study contributes to the thematic depth of the work and offers a new perspective on the applicability of archetypal narratives in realist literature.

Keywords: Monomyth, Hero Archetype, High Mimetic Mode, Hero's Journey, Kuyucaklı Yusuf

Giriş

Kahramanlık mitleri, insanlık tarihinin en kadim ve evrensel anlatı formları arasında yer alır. Mitolojilerden destanlara, masallardan modern edebî eserlere kadar geniş bir yelpazede kahraman figürü, insan bilincinin ve toplumsal belleğin derinliklerinde kök salmıştır. Bu kahramanlar, sıradan bir dünyadan ayrılıp bilinmeze doğru tehlikeli bir maceraya atılır; karşılarına çıkan zorlu sınavlar ve engeller karşısında azimle mücadele ederler. Joseph Campbell, bu kadim anlatıları detaylı bir incelemeye tabi tutmuş ve mitolojik ile edebî metinlerde yer alan kahraman figürünün evrensel bir yapıya sahip olduğunu ileri sürmüştür. Campbell, *The Hero with a Thousand Faces* adlı eserinde "Kahramanın Sonsuz Yolculuğu" adıyla bilinen teorisini ortaya koymuş, bu teoride farklı kültürlerden gelen anlatılar arasında ortak bir döngüsel yapının varlığını iddia etmiştir. Kahramanın bu yolculuğu, 17 temel aşamada tanımlanır. Mitolojik kökenlere dayanan bu yapı, dünya edebiyatındaki pek çok klasik anlatıya başarıyla uygulanmıştır. İşte bu evrensel nitelikteki monomit teorisinin Türk edebiyatında realizm akımının çarpıcı örneklerinden biri olan *Kuyucaklı Yusuf* romanı üzerinden incelenmesi, yalnızca teorisinin evrenselliğini sınamak açısından değil, aynı zamanda bu önemli eserin genişleyen literatür kapsamına yeni bir perspektif kazandırmak açısından da dikkate değerdir.

Sabahattin Ali'nin ilk romanı olan *Kuyucaklı Yusuf* (1937), Anadolu temalı romanlar arasında özel bir yere sahiptir. Her ne kadar bir Anadolu romanı olarak öne çıksa da bu eserin önceki Anadolu romanlarından farklı bir yaklaşımı benimsediği açıktır. *Kuyucaklı Yusuf*, tematik olarak *Vurun Kahpeye* (1926), *Yeşil Gece* (1928) ve *Yaban* (1932) gibi eserlerle karşılaştırıldığında, sosyal düzen ve batılılaşma meselelerinde bariz bir ayırım göstermektedir. Söz konusu romanlar, Anadolu'nun modernleşme sancılarını işlerken, modernite ve gelenek, din ve laiklik gibi çatışmaları ve entelektüelin toplumdaki rolünü ele alır. Ancak *Kuyucaklı Yusuf*, batılılaşmayı merkeze almadan, sosyal düzenin daha derin bir eleştirisini yapmayı amaçlar.

Berna Moran (2001: 21-22), "(...) Sabahattin Ali'den önce, İstanbul sınırlarını aşarak Anadolu'ya eğilmiş, (...) romanların sorunsalı Batılılaşmanın bir uzantısıdır, çünkü ideolojik bakımdan gerici-ilerici,

yobaz-aydın çatışması üzerine kurulmuşlardır. *Kuyucaklı Yusuf* da ise böyle bir sorun” olmadığını ifade eder. Bu tespit, *Kuyucaklı Yusuf*’un, batılılaşma ve gelenek arasındaki gerilimden ziyade, Anadolu’nun yerleşik sosyal yapılarındaki adaletsizlikleri hedef aldığını gösterir. Romanda, yerel elitler (eşraf), bürokratlar ve sıradan insanlar arasındaki iktidar ilişkilerine odaklanılarak, yolsuzluk, kayırmacılık ve yetki istismarı gibi meseleler ön plana çıkarılır. Alaattin Karaca (2001: 99) da bu durumu şu sözlerle vurgular: “Romanda özellikle eşraf ile bürokrat arasındaki kirli ilişkiler sergileniyor, onların halk üzerindeki baskıları anlatılıyor ve böylece Anadolu’daki kasabalarda kurulan toplumsal düzene eleştiriler getiriliyor”. Bu bağlamda, toplumsal düzen eleştirisiyle realist bir yaklaşımın ürünü olan *Kuyucaklı Yusuf* romanı bugüne değin birçok araştırmacı tarafından ele alınmıştır. Realist bir intibanın ürünü olmasına rağmen Yusuf karakterinin arketipsel incelemeleri bulunmaktadır. Bu incelemelerin başlıca örneklerinde Yusuf’un Soylu Vahşi ve Vahşi Adam arketipi olarak yorumlandığını bilmekteyiz.

Berna Moran, *Kuyucaklı Yusuf* romanındaki Yusuf karakterini Jean-Jacques Rousseau’nun “doğal insan” (l’homme naturel) kavramı ekseninde değerlendirerek onu “Soylu Vahşi” arketipi üzerinden yorumlamaktadır. Moran’a göre, Yusuf yalnızca bir köylü çocuğu değildir; aynı zamanda toplumun yapaylığına ve yozlaşmışlığına karşı duruşuyla bozulmamış, saf insanı temsil eder. Romanın temelini oluşturan ana çatışma, doğal-yapay çatışmasıdır. Bu çatışma, Yusuf’un karakteri ile kasaba yaşamının dayattığı yozlaşmış sosyal yapı arasında bariz bir şekilde kendini gösterir. Moran’ın tespitiyle Yusuf, “yapay insan”ın (l’homme artificiel) tam karşısında duran “doğal insan”ın somut bir örneğidir. Moran (2001: 36), bu durumu şu sözlerle açıklar: “Yusuf saf bir köylüden öte, ‘yapay insan’ın karşısı, ‘doğal insan’ örneğidir. Onun için kanımca Yusuf’u, yaptığımız gibi romantik edebiyatın bozulmamış doğal insan kavramına bağlayarak ve toplumla uzlaşamayan asi kahramanlar geleneğine oturtarak yorumlamak gerekir.”. Yusuf’un doğa ile kurduğu derin bağ, onun “doğal insan” olarak nitelendirilmesinde belirleyici bir faktördür. Kasaba yaşamına yabancılaşması ve doğa ile olan uyumu, onu toplumun yapay kurumlarından ve dayatmalarından uzak tutar.

Moran (2001), Rousseau’nun “doğal insan” kavramını detaylı bir şekilde açıklarken, Yusuf’un bu kavramla nasıl örtüştüğünü de ortaya koyar. Rousseau’ya (1990: 119) göre, insan doğası itibarıyla iyidir, ancak toplumun kurumları tarafından yozlaştırılır. Yusuf da bu bağlamda, toplumun yozlaşmış değerlerine ayak uyduramayan, masumiyetini koruyan bir figür olarak belirginleşir. Moran’a (2001) göre, Yusuf’un kasabadan sık sık kaçması ve doğaya sığınması, onun “doğal insan” karakterini daha da pekiştirir. Doğa, Yusuf için sadece bir sığınak değil, aynı zamanda özgürlüğün ve kendini bulmanın mekânıdır. Bu yönüyle karakter, romantizmin doğal olanla yapay olan arasındaki derin karşıtlığına da

oturtulabilir (Moran, 2001: 35, 38). Yusuf, toplumun yapaylığına ve yozlaşmışlığına karşı, doğallığı ve bozulmamışlığı temsil eder. Moran'ın yorumuna göre, Yusuf'un masumiyeti, kasaba insanlarına olan yabancılaşması, onların değerlerini reddetmesi ve her fırsatta doğaya yönelmesi, onun Rousseau'nun "doğal insan" kavramıyla ve "Soylu Vahşi" arketipiyle tam anlamıyla örtüştüğünü ortaya koyar. Bu bağlamda Yusuf, yapay düzenin kirletici etkilerine karşı saf doğanın temsilcisidir; toplumun yozlaştırıcı baskılarına direnen bir sembol hâline gelir.

Moran'ın yorumunun ötesine geçen Özdemir Riganelis (2020), Yusuf'un "Soylu Vahşi" arketipi yerine "Vahşi Adam/Doğa Adamı" arketipiyle daha derin bir ilişki içinde olduğunu savunur. Vahşi Adam, mitolojik kökenlere dayanan bir figür olup, toplumun sınırlarında yaşayan, ilkel içgüdüleri ve doğayla olan güçlü bağıyla varlık bulan bir karakteri temsil eder. White'ın (1972: 34-45) aktardığına göre, popüler psikoz kavramsalında Vahşi Adam arketipi ister ilkel ister medeni olsun herhangi bir toplumun yaşamına katılamayan bireyin toplumla ilişkisindeki bir kişilik bozukluğunu yansıtmaktadır. Bu bakış açısına göre, Vahşi Adam arketipi, Soylu Vahşi gibi idealize edilen bir figür değildir; aksine, toplumsal normları ve sınırları zorlayan, yerleşik düzeni sarsan bir bozucu güç olarak betimlenir.

Özdemir Riganelis (2020: 139-140), "Soylu Vahşi" arketipinin Yusuf karakteri için sınırlayıcı olduğunu şu sözlerle vurgular: "Romantik felsefenin ortaya attığı soylu vahşi kavramı, vahşi adam arketipi ile ilgisiz olmadığı gibi asıl kaynağı buradadır. Ancak aralarında çok önemli bir fark vardır ki o da soylu vahşi kavramının doğayı yüzyıllarca üzerinde yaşayanlarla birlikte sömürmüş olan insanın doğaya nostaljik bakışının sonucu olmasıdır". Bu düşüncenin arka planında, romantik felsefenin doğaya yüklediği idealize edilmiş anlam ile Yusuf'un hikâyesi arasındaki uyumsuzluk yatar. Yusuf'un hikâyesinin sonunda doğaya çekilişi, romantik bir tercih ya da doğaya duyulan özlemden ziyade, suçlu olmanın beraberinde getirdiği bir kaçış zorunluluğudur. Hikâyenin genelinde de Yusuf'un kasabadan uzaklaşma arzusu, doğaya romantik bir özlem duymasından değil, toplumun baskıcı ve yozlaşmış yapısından kurtulma ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Yusuf'un Şakir ile yüzleşmesi ve kasabanın baskıcı figürlerini öldürmesi gibi şiddet içeren tepkileri, "Vahşi Adam" arketipinin otoriteye karşı güç kullanarak direnme eğilimiyle doğrudan ilişkilidir (Özdemir Riganelis, 2020: 150).

Yusuf karakteri, "Soylu Vahşi" ya da "Vahşi Adam" gibi çeşitli arketipler üzerinden yorumlanabilse de bir kahraman arketipi olarak düşünülebilmesi de mümkündür. Yusuf, destansı ve trajik bir kahramanın özelliklerini taşıdığı için Northrop Frye'in kahramanları eylem kapasitelerine göre sınıflandırdığı çerçevesinde üstmimetik kipe uygun bir kahraman olarak değerlendirilebilir. Bu değerlendirme onun kahramanlık durumunu en iyi şekilde açıklığa kavuşturur. Frye'a (1990: 33-34) göre, üstmimetik kipte kahraman, "doğal çevresinden değil ancak diğer

insanlardan derece olarak üstünse, bir liderdir. Otoriteye, tutkulara ve bizimkinden çok daha büyük ifade güçlerine sahiptir, ne var ki yaptıkları hem toplumsal eleştiriye hem de doğa kanunlarına tabidir.”. Yusuf’un kasaba üzerindeki etkisi, onun liderlik vasıflarını ve ahlaki duruşunu yansıtırken, doğa ve toplumsal yasaların sınırlarını aşamaması, onu üstmimetik kipteki bir kahraman olarak konumlandırır.

Yusuf’un kasabanın yozlaşmış elitlerine karşı çıkış süreci, Frye’in (1990: 37) üstmimetik tragedyada gözlemlediği “liderin düşüşünün kurgusu” ile örtüşür. Bu kurguda lider düşmek zorundadır, çünkü toplumdan soyutlanmasının tek yolu bu düşüştür (tragedyanın hedefi de uzlaşamayan kahramanı toplumdan izole etmektir) ve bu tarz bir trajedide kahramanca olan ile ironik olan birbirine karışır. Yusuf, toplumla kurduğu tek bağı temsil eden Muazzez’i korumak adına gösterdiği dirençle liderlik pozisyonuna yerleşir. Fakat bu mücadele de aynı zamanda onun toplumdan giderek uzaklaşmasına sebep olur ve romanın sonunda Muazzez’i kaybetmesiyle de izolasyon tamamlanır. Kahramanca olmanın ve liderliğin getirdiği bu izolasyon, Yusuf’un trajedisinin merkezinde yer alır. Frye (1990: 37), bu kapsamdaki trajik kahramanların toplumla olan ilişkileri ve doğa yasalarının üstünlüğü bağlamında bir düşüş yaşadıklarını belirtir. Yusuf’un yaşadığı trajik yolculuk da toplumsal yozlaşmaya karşı verdiği mücadele ve bu mücadelenin doğal sonuçlarından doğan kaçınılmaz ironiler ile doğrudan ilişkilidir.

Üstmimetik kipin bir diğer özelliği, kahramanın kusurunun (hamartia) doğrudan bir ahlaki zayıflıktan ziyade, güçlü bir karakter olmanın getirdiği tehlikeli bir açıktaki bulunma hali olmasıdır. Frye (1990: 38), hamartia’nın liderlik ilkesinin en net şekilde görülebildiği yer olduğunu ve bu liderlerin olağanüstü ve aynı zamanda izole karakterler olduklarını ifade eder. Yusuf’un sıradan olandan, yani kasabadaki diğer insanlardan üstün oluşu, onun ahlaki pusulasında, fiziksel cesaretinde ve adaletsizliğe karşı sergilediği direnişte kendini gösterir. Yusuf’un düşüşü yani nihai izolasyonu da kendi ahlaki eksikliğinden değil, bir lider olarak toplumun adaletsizliğine karşı iç ahlakını koruma çabasından ileri gelir. Muazzez yüzünden toplumla kurduğu bağ ile bu iç ahlaki dışarıda yani yozlaşmış bir toplumda tesis etmeye çalışması da onun kusuru olarak yorumlanabilir.

Bu bağlamda, Yusuf karakteri üzerine yapılan çeşitli arketipsel analizler, onun edebiyattaki kahraman figürüne özgü birçok özelliği taşıdığını gözler önüne sermektedir. “Soylu Vahşi” ve “Vahşi Adam” arketipleri üzerinden yürütülen tartışmalar, Yusuf’un aynı zamanda daha geniş ve evrensel bir kahramanlık anlatısının parçası olabileceğine işaret ederler. Yusuf’un üstmimetik kip çerçevesinde destansı ve trajik bir kahraman olarak ele alınabilmesi, aynı zamanda onun eylemlerinin ve içsel mücadelesinin evrensel kahramanlık yolculuğunun aşamalarını yansıtır yansıtmadığı sorusunu da gündeme getirmektedir.

Bu noktada, Joseph Campbell'ın "Kahramanın Sonsuz Yolculuğu" teorisi, Yusuf'un hikâyesini daha derinlemesine incelemek için hem uygun hem de farklı bir çerçeve sunabilir. Zira Campbell, dünya mitlerinde ortak temaların var olduğuna dikkat çeker ve bu temaların insan psişesinin derin prensiplere göre bir merkezlenme gereksinimini yansıttığını belirtir (Campbell ve Moyers, 1988: xvi). Ona göre mitler, bireylere ve toplumlara yaşamın bilgeliliğini sunan ve hayatı zenginleştirebilecek kalıplar barındıran hikâyelerdir (Campbell ve Moyers, 1988: 9).

Joseph Campbell, modern toplumun mitlerden yoksun kaldığını ve bu durumun hem bireylerin hem de toplumun yönsüz kalmasına neden olduğunu öne sürer. Ona göre mitlerin kaybı, insanların insan olmanın anlamını, bir topluluğa ait olmanın ne ifade ettiğini ve amaçlı bir yaşam sürmenin gerekliliklerini bilmemelerine yol açmaktadır (Campbell ve Moyers, 1988: 9). Campbell'ın mitolojiye dair dört temel işlevden üçüncüsü olarak algıladığı sosyolojik işlev, mitlerin belirli bir sosyal düzeni destekleyip doğrulama görevini üstlendiğini belirtir (Campbell ve Moyers, 1988: 31). Bu bağlamda, Yusuf'un hikâyesi, mevcut sosyal düzenin eleştirisi ve bireyin bu yozlaşmış düzene karşı verdiği mücadele üzerinden, Campbell'ın sosyolojik işlev tanımıyla ilişkilendirilebilir.

Joseph Campbell (1949: 13), monomitinde farklı kültürlerden gelen mitolojik ve edebî anlatıların ortak bir yapıya sahip olduğunu öne sürerken kahramanın yolculuğunu da üç temel aşamada ve 17 adımda tanımlar. Bu yapı, kahramanın sıradan dünyadan doğaüstü bir mucize bölgesine cesaretle adım atmasını, burada olağanüstü güçlerle karşılaşarak belirleyici bir zafer kazanmasını ve ardından bu gizemli maceradan insanlarına nimetler sunma yetkisiyle geri dönmesini içerir (Campbell, 1949: 31). Ancak Campbell (1949: 213), her anlatının aynı yapıya sıkı sıkıya bağlı kalmayabileceğini, bazı bölümlerin atlanabileceğini ya da aşamaların birleştirilebileceğini de vurgular. Bu esneklik, Yusuf'un hikâyesinin monomit çerçevesinde incelenmesine olanak sağlar.

Fakat eleştirel düzlemde ilerleyen bu inceleme mitolojik paradigmaların gerçekçi edebiyata uygulanabilirliği hakkında önemli soruları da beraberinde getirir. Zira monomit, evrensel temaları ve karakter gelişimlerini anlamak için güçlü bir mercek sunsa da mitik bir çözüm yerine sosyal eleştiriye odaklanan gerçekçi bir anlatının inceliklerini tam anlamıyla açıklamakta yetersiz kalabilir. Romanın, monomitin tam döngüsünden bilinçli olarak sapması, realist ve mitolojik yapıların bir arada var olabileceğini, ancak her zaman tamamıyla sorunsuz bir biçimde bütünleşemeyeceğini ortaya koymaktadır. Mitin deterministik yapısı ile realist anlatıların genellikle çözümsüz, açık uçlu doğası arasındaki bu içsel gerilim, Yusuf'un tamamlanmamış kahraman yolculuğunda kendini açıkça gösterir. Lakin bu gerilime rağmen romanda sosyal eleştirinin Yusuf'un bireyselliği üzerinden yapılması, mitsel ve realist anlatıların keskin varsayılan sınırlarını zorlamaya yarar. Mitler insan yaşamının manevi

potansiyellerine dair ipuçları sundukları gibi kahramanların yolculukları da bireylerin kendi hayatlarına dair derin mesajlar barındırırlar (Campbell ve Moyers, 1988: 5). İnsan özünü işaret eden bu göstergeler bireysel olanın toplumsal olana doğru geçişini temsil eder.

Yusuf'un bireysel yolculuğunu ve bu yolculuk sürecinde işlenen sosyal eleştiriyi incelemek için onu toplumdan farklı kılan veya soyutlayan ahlaki pusulasına, sesli (fili) ve sessiz başkaldırısına, yaşam içinde kendini konumlandırma çabasına bakmak gereklidir. Bu sayede toplumsal eleştirinin bireysel izdüşümleri üzerinden Yusuf'un kahramanlık yolculuğunun insanlık tarihindeki kadim kahramanlık anlatılarıyla nasıl iç içe geçtiği ve onun bu anlatılarda nasıl evrensel bir kahraman figürü olarak yer aldığı ortaya çıkacaktır. Çünkü Campbell'ın mitolojiye dair dünya genelindeki ortak temalarda gözlemlediği insan yaşamındaki anlam arayışı (Campbell ve Moyers, 1988: xvi), Kuyucak köyünde bu anlamı kaybeden ve kahramanlık yolculuğu boyunca bulmaya çalışan Yusuf'un hikayesinde de zahirdir. Dolayısıyla Yusuf'un macerası Campbell'ın üç temel aşaması olan "Ayrılış", "Başlangıç" ve "Dönüş" ekseninde değerlendirilecektir. Her bir aşama, Yusuf'un karşılaştığı engeller, aldığı kararlar ve yaşadığı dönüşümler ışığında detaylandırılacaktır.

1. İlk Aşama – “Ayrılış”

1.1. Maceraya Çağrı

Joseph Campbell'ın monomitinde yer alan “Maceraya Çağrı” aşaması, kahramanın sıradan dünyasını terk etmesine ve bilinmeyene doğru bir yolculuğa çıkmasına yol açan ilk adımdır. Campbell'e (1949: 52-57) göre bu çağrı, genellikle beklenmedik bir olay ya da talihsizlikle gelir ve kahramanı, aşına olduğu dünyadan kopararak bilinmeyen bir aleme doğru iter. Bu aşama, kahramanın alışık olduğu yaşamdan uzaklaşmasını ve yeni bir maceraya atılmasını tetikler, böylece dönüşüm süreci başlar.

Kuyucaklı Yusuf'ta Yusuf'un “Maceraya Çağrı”sı, anne ve babasının eşkıyalar tarafından trajik bir şekilde öldürülmesinin ardından Kaymakam Salâhattin Bey tarafından evlat edinilmesiyle ortaya çıkar. Bu olay, Yusuf'u tanıdığı Kuyucak köyünden kopararak, Edremit kasabasının karmaşık toplumsal yapısına iter. Bu noktada Yusuf, yalnızca fiziksel bir yolculuğa değil, aynı zamanda derin bir psikolojik ve sosyal arayışa da sürüklenir. Romanın başında, Kuyucak'taki huzurlu ve sade yaşamı, ailesinin ölümüyle ani bir şekilde sona erer. Bu geçiş, Yusuf'un içsel dayanıklılığını ve direncini ortaya çıkarırken, Campbell'ın teorisinde kahramanın yolculuğuna özgü olan dönüşüm ve gelişimin ilk adımlarını yansıtır.

Yusuf'un ailesinin kaybına rağmen “hayret veren bir itidal ve lakaytlık” göstermesi, bunun yanı sıra kendi parmağı kesildiğinde dahi “Bir şey değil Doktor Bey, bir parmaktan ne çıkar?” (Ali, 2018: 10) diyerek sergilediği soğukkanlılık, cesaret ve metanet, dikkat çekicidir. Zira bu durum onun kahraman olma potansiyelini ve etrafındakilerden farklı (üstün) çizilmiş

karakterini daha hikayesinin en başından göstermiştir. Bu andan itibaren Yusuf, sıradan bir çocuk olmaktan çıkmış ve kahramanın yolculuğunun eşiğinde konumlanmıştır. Maceranın habercisi olan Salâhattin Bey'in onu evlat edinmesiyle, Yusuf'un bu yolculuğa çağrısı gerçekleşir. Bu çağrı, Yusuf'un sıradan yaşamını kesintiye uğratarak onu hem kendini keşfetmeye hem de toplumsal normlarla yüzleşmeye zorlar.

1.2. Çağrının Reddedilmesi

Campbell'ın "Çağrının Reddedilmesi" aşaması, kahramanın karşılaştığı yeni dünyaya adım atma konusunda tereddüt yaşadığı ya da bu çağrıyı tamamen reddettiği bir dönemi ifade eder. Kahramanın bu reddi, genellikle bilinmeyene dair korkularından, güvensizliğinden ya da alışık olduğu dünyanın rahatlığını terk etmek istememesinden kaynaklanır (Campbell, 1949: 58-59). Kahraman, bu aşamada bilinmeyene atılmak yerine, tanıdık ve güvenli olan sınırların içinde kalmayı tercih edebilir. Bu reddediş, kahramanın içsel çatışmalarının bir yansımasıdır; maceraya atılmanın getireceği zorluklardan kaçınma arzusunu gözler önüne serer.

Kuyucaklı Yusuf romanında Yusuf'un "Çağrının Reddedilmesi" aşaması sembolik bir anlam taşımaktadır. Yusuf, Salâhattin Bey'in himayesini ve Edremit kasabasına yerleşmeyi kabul etmiş olsa da kasabanın sosyal normlarına ve değerlerine uyum sağlamayı bilinçli olarak reddetmiştir. Onun kasaba yaşamına karşı duyduğu derin yabancılaşma, Campbell'ın teorisinde tarif edilen reddetme süreciyle örtüşmektedir. Yusuf, içsel dünyasını çevresindekilerden gizler ve kasabanın yaşamına entegre olmaktan kaçınır. Sabahattin Ali, Yusuf'un kasaba yaşamını tasvir ederek bu yabancılaşmayı şu şekilde gözler önüne serer: "Hakikaten, ne yaparsa yapsın, kimlerle arkadaş olursa olsun, alışamıyordu bu şehirlilere vesselam... Kendisini mütemadiyen yabancı ve ayrı buluyordu" (Ali, 2018: 26).

Yusuf'un bu reddedişi, kasaba yaşamına ve eğitim sistemine karşı gösterdiği duruşla daha da belirginleşir. Eğitimi faydasız bir bilgi olarak görmesi, onun toplumsal normlara boyun eğmek yerine kendi değer yargılarına göre bir yaşam sürmeyi tercih ettiğini gösterir: "Hocanın bildiği birisinin işine yarasa, kendi işine yarardı. Sen bile okudun bildin de ne oldun sanki?" (Ali, 2018: 18). Yusuf'un gözünde eğitim, kasabanın sosyal yapısına dahil olmanın bir aracıdır; ancak o, bu entegrasyonu reddederek kendini bu süreçten uzak tutmayı seçer. Yusuf için "Çağrının Reddedilmesi" aşaması, kasaba hayatına uyum sağlayamaması, okulu terk etmesi ve toplumsal normları reddetmesi üzerinden somutlaşır. Bu reddediş, Yusuf'un hem içsel hem de toplumsal bir mücadeleye doğru ilerleyeceğinin habercisidir.

1.3. Doğaüstü Yardım

"Doğaüstü Yardım" aşamasında, kahraman maceraya katılmayı kabul ettikten sonra, ona rehberlik edecek veya destek sunacak bir koruyucu figürle karşılaşır. Bu koruyucu figür, bazen doğrudan çağrıyı yapan kişi olabilir ya da kahraman çağrıyı kabul edene kadar gizlenmiş kalabilir

(Campbell, 1949: 65-68). Söz konusu figürün sağladığı yardım, farklı anlatılarda çeşitli şekillerde karşımıza çıkar: Bazen kahramana bir canavarı öldürmek için gerekli olan tılsımı verirken, bazen de yalnızca rehberlik sunarak ona yol gösterir. Maceranın kaçınılmaz bir parçası olarak ortaya çıkar ve kahramanın bilinçaltını keşfetmesine, kendini daha derin bir düzlemde anlamasına yardımcı olur. Aynı zamanda, doğadaki bilinçsiz güçler de kahramanın görevini başarmasında ona destek sunabilir.

Yusuf'un anlatısında Kaymakam Salâhattin Bey, üvey baba olarak Campbell'ın (2004: 63) koruyucu figürlerdeki "genellikle ufak tefek yaşlı bir kadın ya da yaşlı bir adam" izlemine uymaktadır. Fakat Yusuf'a sunduğu yardım; yaşam alanı, maddi olanaklar ve eğitim fırsatlarıyla sınırlıdır. Yine de bu yardım, kahramanın aşması gereken "ejderha güçlerine karşı tılsımlar" (Campbell, 2004: 63) olarak yani Yusuf açısından elit kesimin baskısına direnmeyi belli bir süreliğine sağlayan maddi olanaklar şeklinde yorumlanabilir. Salâhattin Bey, Yusuf'un hayatına maddi bir istikrar getirirse de ilgisizliği ve nihayetinde ölümü nedeniyle bu yardım sınırlıdır. Bu yüzden Yusuf için manevi rehberliği doğa sağlar.

Campbell'ın (2004: 66) bu aşamada sunduğu bir diğer koruyucu figür, "kaderin iyi kalpli, koruyucu gücü"nün bir sembolü olan ve tehlikeli geçiş dönemlerinde kahramana rehberlik eden güven verici -anne arketipi çağrıştıran- bir varlıktır. Mitolojide genellikle bir kocakarı, tanrı veya başka bir doğaüstü yardımcı olarak temsil edilen bu figür, kahramana, ilk olarak "ana rahminde" deneyimlenen "Cennet huzuru"nun, yaşamın zorluklarına rağmen erişilebilir olmaya devam edeceği güvencesini verir (Campbell, 2004: 66). Kişi onun varlığına güvendiğinde ortaya çıkan "ebedî koruyucular"(Campbell, 2004: 66), kahramanın yolculuğunu desteklemek için hizaya giren bilinçdışı güçleri ve kahramana içkin zamansız enerjileri temsil eder. Bu koruyucular Doğa Ana'nın besleyici ve koruyucu yönünün tezahürleridir. Campbell'ın (2004: 66) ifade ettiği gibi: "Doğa Ana'nın kendisi de kahramanın kudretli görevini destekler".

Bakıldığında, Salâhattin Bey'den ziyade Yusuf'un asıl rehberi veya sığınağı, kasabanın yozlaşmış toplumsal yapısından ve baskıcı normlarından kaçışını mümkün kılan doğadır. Yusuf kasabaya geldiği ilk zamanlarda bile "Kuyucak dağlarına doğru bakar"(Ali, 2018: 16) ondan uzakta kalanı görmek ister. Aklında doğa-köy yaşamındaki "serbestlik arzusu"(Ali, 2018: 16) vardır. Kasabaya geldiği altı seneyi "kırlarda dolaşarak, (...) ağaçların altına yatarak" (Ali, 2018: 25), zeytinlikte iş tutarak geçirir. Çünkü Yusuf alışamaz "bu şehirlilere", o doğanın, ağaçların "dilinden" anlar (Ali, 2018: 26). Kasaba içinde devamlı doğaya olan bu yakınlık arzusu, zaman zaman bir sığınma ve kaçışa da dönüşür. Selahattin Bey'in kumar borcu meselesinde, Muazzez'i kendine almak istediğini ilan edemediğinde, belli sebeplerle kaçmak arzusu geldiğinde "Yusuf nereye gitmek istediğini" (Ali, 2018: 113) bilmesee dahi doğaya, zeytinliklere, kırlara, ağaçlara sığınır. Bu gibi örneklerle romanın birçok yerinde rastlanabilir.

Campbell'ın anne arketipini koruyucu figür -kahramana yardım veren bir unsur- olarak kurduğu bu çerçeveye bakmanın yanı sıra Jung'un (2005: 25-26) teorisine bakmak Yusuf'un kişilik özelliklerinin kaynağı hakkında önemli içgörüler sunar. Annesini küçük yaşta kaybetmesiyle Yusuf'un dışa yansıtmadığı travma, onda Jung'un bahsettiği anne kompleksinin etkilerinden biri olan Don Juanizmin olumlu izlerini taşır. Bilinçdışı bir biçimde her kadında anneyi aramaya denk gelen bu kavram, Yusuf'un küçük yaşta anne ve ölümü eşleştirmesiyle geliştirdiği koruma içgüdüsünü etkileşime girdiği diğer kadınlarda değerlendirmeye çalışmasında görülür. Yusuf annesini eşkiyadan kurtarmaya çalışırken oluşan içgüdü, Muazzezi çocukluğundan itibaren ve özellikle Şakir ile çatışmasından sonraki süreçte korumasıyla, bunun yanı sıra Kübra karakterine de benzer ilgiyi göstermesiyle belirginleşir. Yusuf'un yolculuğunun devamında daha net bir biçimde açıklığa kavuşan kişilik özellikleri, Jung'un (2005: 26) Don Juanizmin olumlu etkileri olarak sıraladığı niteliklerle sağlam paralellikler gösterir: "cesur, kararlı bir erkeklik, en büyük hedeflere ulaşma hırsı, tüm budalalıklara, saplantılara, haksızlığa ve tembelliğe muhalif bir ruh, ödün vermez, sağlam bir irade, dünyanın muammalarından bile ürkmeyen bir merak, ve nihayet, insanlara yeni bir yurt kuran ya da dünyaya yeni bir çehre kazandıran devrimci ruh".

1.4. İlk Eşiğin Geçilmesi

"İlk Eşiğin Geçilmesi", kahramanın yolculuğa olan bağlılığını ve içsel dönüşüm sürecine adım atma cesaretini simgeler. Kahraman, kendi içindeki gerçek kişiyi keşfetmek istiyorsa bu adımı atmak zorundadır (Campbell, 1949: 71-74). Bu aşama, kahramanın tamamen yeni biri olmasıyla değil, aslında içinde uyanmayı bekleyen potansiyeli ortaya çıkarmasıyla ilgilidir. Campbell'e (2004: 72) göre, bu dönüşümün gerçekleşeceği en uygun yerler, bilinçdışının özgürce yansıtılabileceği bilinmeyen ve keşfedilmemiş alanlardır. Bilinenden bilinmeyene geçişi temsil eden bu eşiği koruyan bir bekçi (veya bekçiler) vardır. Bu bekçiler, yerleşik sınırların ve mevcut düzenin koruyucularıdır; maceranın zorluğunu ve kahramanın üstesinden gelmesi gereken engelleri simgelerler. Kahramanın görevi, her türlü zorluk ve belirsizliğe rağmen bu eşiği geçmektir.

Yusuf'un yolculuğunda "İlk Eşiğin Geçilmesi" aşaması, onun insanlardan ve kasaba yaşamından izole bir hayat sürerken, bu izole hâlden çıkıp toplumla etkileşimli bir yaşam modeline geçmesidir. Sabahattin Ali (2018: 29), bu değişimi şu şekilde ifade eder: "Yusuf'un, şimdiye kadar daima biraz yabancı kaldığı bu şehrin cereyanına kendini kaptırması, yani bu şehirdekilerle, müspet veya menfi münasebetlere geçmesi, bu şehirde asıl 'yaşamaya' başlaması da böyle bir bayram gününe tesadüf eder". Yusuf'un kasaba ile olan bu zorunlu etkileşimi, Muazzez'i koruma içgüdüsüyle Şakir'e yumruk atmasıyla vücut bulur. Burada Şakir, toplumun yozlaşmış kesiminde zengin sınıfın bozuk düzenini temsil eder. Aynı zamanda Campbell'ın monomitine göre sınırları koruyan bekçiyi simgeler. Yusuf'un bu eylemi, onu

kendi yalnızlığından ve yaban dünyasından çıkararak bilinmeyene doğru bir adım atmasını sağlar. Bu bilinmeyen, Yusuf'un ahlaki yapısına zıt olan kasabanın yozlaşmış toplumsal düzenidir; Şakir gibi karakterler, bu düzenin somutlaşmış figürleridir. Bu olay, Yusuf'u kasabanın toplumsal yapısıyla yüzleşmeye zorlar. Onu, elit sınıfla olan bir dizi çatışmanın içine sürükler ve değerlerini sınarken hayatta kalma mücadelesini de daha belirgin hâle getirir. Şakir ile olan bu kavga, yalnızca kişisel bir anlaşmazlık değil, Şakir ve babası Hilmi Bey'in temsil ettiği geniş yozlaşmış güçlerle bir hesaplaşmadır.

Bu nedenle, Yusuf'un Şakir ile girdiği çatışma, Campbell'ın "İlk Eşiğin Geçilmesi" aşaması olarak işlev görür. Yusuf'u, güç ve tehlikelerin daha da yoğunlaştığı bir dünyaya iter ve bu olay, Campbell'ın tanımıyla uyumlu hâle gelir. Aynı zamanda, Yusuf'un kişisel gelişiminde önemli bir dönüm noktası olarak, onu kasabanın güç dinamiklerinde yalnızca bir gözlemci olmaktan çıkarıp aktif bir katılımcıya dönüştürür.

1.5. Balinanın Karnı

Joseph Campbell'ın (1949: 79-81) "Balinanın Karnı" aşaması, kahramanın bilinmeyene adım atarak dönüşüm geçirdiği, kritik bir eşiği simgeler. Bu aşamada kahraman, genellikle bir canavar tarafından yutulma metaforuyla anlatılır ve bu, kahramanın eski benliğini bırakıp yeni bir varoluş seviyesine geçişini simgeler. Kahraman, bilinmezlikle yüzleşmeye zorlanır. Bu süreç, sembolik bir ölüm olarak kabul edilir. Dış dünyadaki insanlar kahramanın öldüğünü varsayar. Ancak bu süreç boyunca kahraman, içsel bir güç veya bilgi edinir. Böylece yeniden doğar. Campbell'e (2004: 84) göre, bu eşiği geçmek, bir anlamda kendini yok etmenin bir biçimidir. Çünkü kahraman bu derin deneyim sonucunda dönüşür ve daha yüksek bir farkındalık düzeyine ulaşır. Bu deneyim, kahramanın yolculuğundaki en önemli duraklardan biri olarak görülür ve nihai başarısı için kaçınılmazdır.

Yusuf'un Şakir ile yüzleşmesinin ardından, toplumun ya da toplumsal düzenin karanlık yönleriyle karşılaşması kaçınılmaz hâle gelir. Bu karşılaşma, Şakir'in intikam hırsı ve Muazzez'i elde etme arzusu doğrultusunda şekillenir. Şakir ve babası Hilmi Bey'in kurduğu tuzaklar, Yusuf'un yozlaşmış toplumsal düzenin karanlık gerçekleri tarafından yutulmasına yol açar. Güç dinamikleri, alt ve üst sınıflar arasında daha belirgin hâle gelir. Şakir'in ilk tuzağı, "bir zeytin işçisi meselesi" (Ali, 2018: 35) olarak adlandırılan ve Kübra karakteri üzerinden atılan iftiralarla başlar. Şakir'in Kübra'ya tecavüz edip bu suçu Yusuf'un üzerine atma girişimi, yozlaşmış düzenin bir simgesi olarak Yusuf'un üzerine çöker. Bu tuzak bozulsa da saldırılar durmaz. Hilmi Bey'in Salâhattin Bey'i kumar borcu içine sürükleyerek Muazzez'i kendi oğluna almak istemesi, bu yozlaşmış düzenin başka bir boyutunu gözler önüne serer. Eşraf sınıfı, iftira ve para gücünü kullanarak Yusuf'u ezmeye çalışırken, toplumsal adaletsizlik daha da görünür hale gelir.

Yusuf'un sembolik ölümü, bu olaylar silsilesiyle gerçekleşir. Kübra'ya atılan iftira ve kumar borcu meselesi, Yusuf'un yaşadığı toplumsal düzenin karanlık yüzüyle ilk kez tam anlamıyla karşılaşmasına neden olur. Bu durum, Yusuf'un şu sorusunda açıkça görülür: "Siz, ne biçim insanlarsınız?" (Ali, 2018: 69). Yusuf, bu zulmün ve karanlık eylemlerin nedenini tam olarak anlayamasa da bu bozuk sisteme karşı daha yüksek bir farkındalık seviyesine ulaşır. İşte bu noktada, Yusuf'un yolculuğunda Campbell'ın "Balina'nın Karnı" aşamasını temsil eden sembolik bir ölüm ve yeniden doğuş süreci yaşanır. Bu aşama, Yusuf'un karanlık toplumsal gerçeklerle yüzleşip içsel bir dönüşüm geçirdiği ve yeni bir farkındalık kazandığı an olarak yorumlanabilir.

2. İkinci Aşama – "Başlangıç"

2.1. Sınavlar Yolu

Joseph Campbell'ın (1949: 90-98) "Sınavlar Yolu" aşaması, kahramanın olgunlaşma ve dönüşüm sürecinde karşılaştığı bir dizi sınav ve zorluğu içerir. Kahraman, eşiği geçtikten sonra kendisini sürekli test eden nihai kaderine doğru ilerlerken aynı zamanda şekillenmesini de sağlayan bir alana girer. Bu testler, kahramanın gelişimi için kritik deneyimlerdir ve bu süreçte sağ çıkmak, onun dönüşümünün anahtarıdır. Kahraman, yolculuğunun başında karşılaştığı doğaüstü yardımcı tarafından desteklenir ya da kendisini koruyan, yardım eden bir gücün varlığını fark eder. Bu yardımlar, kahramanın karşılaştığı zorlukları aşmasında önemli bir rol oynar. Kahramanın bu aşamadaki en büyük sınavı, kendi kibrini ve benliğini bir kenara bırakarak, karşısına çıkan zorlayıcı durumlara teslim olmasıdır. Bu teslimiyet, kahramanın egosunu terk etmesini ve daha büyük bir gerçeği kavramasını sağlar. Kahraman, bu süreçte benliğini bırakıp daha derin bir anlayışa eriştiğinde, onu harika bir diyara götürecek izleri görmeye başlar.

Yusuf'un yolculuğunda "Sınavlar Yolu" çok belirgin bir şekilde kendini gösterir. Şakir ile çatışmasıyla başlayan sınavlar Campbell'ın aktardığı bu yolu temsil eder. Kübra ile atılan iftiralar, Hacı Ethem'in Yusuf'u bıçaklaması, Salâhattin Bey'in kumar borcuna sürüklenmesi bu sınavların bir parçası olarak da görülebilir. Yusuf'un içinde kaldığı karanlık ve toplumsal düzen altında ezilmişlik durumundan anlık çıkışı onu destekleyen bir güç olduğunu fark etmesiyle olur. Bu güç Yusuf'un arkadaşı Ali'dir. Ali, Salâhattin Bey'in kumar borcunu ödeyerek Muazzez'e talip olur ve üst sınıfın baskısından belli bir süre kurtulmasına imkan tanır. Fakat Şakir, bu durumu öğrendikten sonra Ali'yi öldürür ve mahkeme süreci başlar. Bu süreçte Salâhattin Bey'in Yusuf'un aktif direnişine "hiçbir işe karışmamasını" (Ali, 2018: 105) söyleyerek set çekmesi de daha kötü sonuçların engellenmesi açısından bir yardım olarak görülebilir. Şakir, işlediği suça rağmen eşraf-bürokrasi işbirliği sayesinde beraat eder. Toplumun bu yozlaşmışlığı ve adaletsiz sistemi karşısında Yusuf, bir teslimiyet haline girer. İç ahlakıyla savunduğu, kendi doğruluk pusulasını takip ettiği, toplumun yabancı olduğu oluştu bir

değişim geçirir: “O kendine güvenen ve dünyaya meydan okuyan tavırdan Yusuf’ta eser kalmamış denilebilirdi. (...) Yusuf’ta yavaş yavaş yabancılık kayboluyor ve etrafına katışmak temayülleri beliriyordu.” (Ali, 2018: 108). Bu dönüşüm Yusuf’un yaşananlar sonucunda bir değişime giderek egosunu terk ettiğinin göstergesidir.

2.2. Tanrıça ile Karşılaşma

Joseph Campbell’ın monomitinde yer alan “Tanrıça ile Karşılaşma” aşaması, kahramanın arayışının nihai amacını somutlaştıran güçlü bir kadın figürüyle karşılaştığı kritik bir dönüm noktasıdır. Bu arketip, kahramanın yolculuğunda birden fazla işleve hizmet eder: kahramanın yolunu sürdürmesi için ona ilham verebilir ya da kararlılığını sınavan bir engel olarak karşısına çıkar. Genellikle masum, iyi huylu ve iffetli bir figür olarak tasvir edilen bu tanrıça arketipi hakkında Campbell (1949: 103) şu ifadede bulunur: “Kadın (...) bilinebilecek olanın bütününü temsil eder. Kahraman bilmeye gelen kişidir (...) kadın her zaman erkeğin henüz kavrayabileceğinden daha fazlasını vaat eder. Onu cezbeder, yol gösterir, zincirlerini kırmasını sağlar.”. Bu karşılaşma, kahramanın bilgi ve deneyimini birleştirip daha derin bir farkındalığa ulaşmasını simgeler. Eğer kahraman bu etkileşimi huzurla kabul edebilirse, daha yüksek bir anlayışa erişir ve “potansiyel olarak onun yarattığı dünyanın kralı, cisimleşmiş tanrısı” olabilir (Campbell, 1949: 103). Bu buluşma, genellikle kahramanın aşk nimetini kazanma yeteneğinin nihai sınavını oluşturur ki bu sınav, sonsuzluğun kuşatması olarak hayatın kendisidir. Ancak tanrıça, ulaşılamaz bir figür de olabilir. Yasaklanmış ya da erişilmez arzuları temsil ederek kahramanın arayışına olan bağlılığını daha da zorlayabilir.

Yusuf’un Muazzez ile ilişkisi, Joseph Campbell’ın “Tanrıça ile Karşılaşma” aşamasına karşılık gelir. Edremit’in yozlaşmış toplumu içinde kendisini sürekli yabancılaşmış hisseden, doğaya ve içgüdülerine yakın bir karakter olan Yusuf, Muazzez ile kurduğu ilişki sayesinde amacını ve toplum içinde yaşamla olan bağını bulur. Muazzez, ahlaki çürümenin gölgelediği bir kasabada masumiyet ve saflığın temsilcisidir. Bu haliyle, kahramanın arayışının nihai nesnesi olarak tanrıça arketipiyle paralellik gösterir. Yusuf, Muazzez’i kaçırıp onunla evlenerek Campbell’ın “mistik evlilik” sembolizmini yerine getirir. Bu aşk, Yusuf’a “saadet bahşeden hedefe” (Campbell, 1949: 99) bir bakış sunar ve Muazzez, onun yol göstericisi haline gelir. Ancak, Şakir ve Şahinde’nin manipülasyonları ile kasabanın baskıcı sosyal yapısı, bu birlikteliğin önüne set çeker. Bu durum, tanrıçanın ulaşılamaz yönünü yansıtır. Muazzez, hem Yusuf’un ilham aldığı kişi hem de mücadelesinin kaynağıdır: “Hayatında asıl aradığı şeyin Muazzez olmadığını biliyordu, fakat Muazzez olmadan bunu aramaya muktedir olamayacağını sanıyordu.” (Ali, 2018: 200). Bu mücadele yozlaşmış şehir hayatına karşı saflığı ve doğruluğu korumanın sembolik mücadelesidir. Yusuf’un derin kaybı onu tekrar yalnızlığa iter ve “onu olduğu gibi kabul edebilen kahraman (...) potansiyel olarak kraldır” (Campbell, 1949: 103) temasını ön plana

çıkartır. Yusuf'un durumunda yozlaşmış dünya bu gerçekleşmeyi engeller. Böylece roman, "Tanrıça ile Karşılaşma"yı kritik ama nihayetinde ulaşılamaz bir birliktelik olarak resmeder ve doğal saflık ile toplumsal yozlaşma arasındaki çatışmayı derinlemesine bir biçimde gözler önüne serer.

2.3. Baştan Çıkarıcı Olarak Kadın

Joseph Campbell'ın kahramanın yolculuğundaki "Baştan Çıkarıcı Olarak Kadın" aşaması, kahramanın arayışını raydan çıkarma tehlikesi taşıyan derin içsel ayartmalarla yüzleştiği önemli bir anı simgeler. Bu aşama, genellikle dışsal bir kadın figüründen ziyade kahramanın kendi arzuları, sınırlamaları ve içsel çatışmalarıyla olan mücadelesiyle ilgilidir. Campbell (2004: 111), bu noktada kahramanın otoriteyi simgeleyen baba rolünün yerine geçmeye başladığını öne sürer. Kahraman, onu çevreleyen kısıtlamaları ve ayartmaları tanımlamalı ve bunları kabullenmelidir. Başka bir yere suçu atmadan, kendi kusurlu doğasına inmesi gerekir. Bu içsel sorgulama, çoğu zaman bir tiksinti ve hayal kırıklığı duygusuna yol açar ve kahramanın dünyayı, bedenini ve özellikle kadınları yenilginin ve günahın cisimleşmiş halleri olarak algılamasına neden olur (Campbell, 1949: 106-108). Campbell (2004: 113), bu durumu şu şekilde ifade eder: "Kadın her şeyden önce artık zaferin değil yenilginin sembolü haline gelir (...)Kahraman artık beden tanrıçası ile masumiyet içinde dinlenemez; çünkü kadın günahın kraliçesi haline gelmiştir". Dolayısıyla, "Baştan Çıkarıcı Olarak Kadın" aşaması, kahramanın kendi içsel zayıflıklarıyla yüzleşmesini ve bu mücadelede nasıl ilerleyeceğini seçmesini temsil eder. Burada baştan çıkarılmaya boyun eğmek, kahramanın dönüştürücü yolculuğunda ilerleyememesini ve hedefinden sapmasını sembolize eder.

Kuyucaklı Yusuf romanında "Baştan Çıkarıcı Olarak Kadın" aşaması, Yusuf'un Muazzez ve Edremit'in yozlaşmış toplumsal çevresiyle olan etkileşimleri aracılığıyla somutlaşır. Bu aşama, Yusuf'un hem içsel hem de dışsal olarak Muazzez'in eşraf kesimi tarafından ayartılmalarıyla olan mücadelesini yansıtır. Yusuf, Muazzez ile evlendikten sonra kaymakamlıkta masa başı bir işe girer. Ancak Salâhattin Bey'in ölümünün ardından, ailenin geçimini sağlama ve toplumsal otoriteyi karşılamaya yönelik sorumluluklar Yusuf'un omuzlarına yüklenir. Bu değişim, Yusuf'un toplumun kirli çarkına karşı koruduğu ideallere meydan okur ve onu ilkelerinden vazgeçmeye zorlar. Zira geçindirmesi gereken bir aile vardır. Bu yüzden Yusuf, istemediği bir dönüşüme itilir. Yeni atanan Kaymakam İzzet Bey'in eşrafla kurduğu ilişkiler sonucunda Yusuf, evinden ve Muazzez'den uzak kalacağı bir göreve atanır. Bu tayin, Şakir'in intikam planının bir parçası olarak Muazzez'in kötü yola düşmesine zemin hazırlar. Bir zamanlar Yusuf için ilham kaynağı olan Muazzez, şimdi ayartma kaynağına dönüşür. Annesi Şahinde'nin ve zenginlik ile statünün cazibesinin etkisiyle Muazzez, Yusuf'un hor gördüğü toplumsal aşırılıklara adım atmaya başlar. Eski Muazzez artık yoktur: "İki ay... Tam iki aydır karısına dikkatle bakmamıştı. Tahsildarlığa ilk başladığı günün sabahını hatırladı. O zaman da Muazzez'i uyurken seyretmişti. Şimdi aradan

iki ay değil, seneler geçtiğini sanıyordu. Ne olmuştu onun karısına? Onu bu hale getiren neydi?" (Ali, 2018: 193). Yusuf'un, Muazzez'in bu dönüşümünü fark etmesi, onun Edremit'in seçkinlerinin yozlaştırıcı etkisine karşı duyduğu tiksintiyi artırır. Bu durum, Campbell'ın kahramanın baştan çıkarıcı kadını günahın ve yenilginin sembolü olarak algılamasına dair tanımıyla örtüşür. Yusuf'un bu ayartmayı nihai olarak reddetmesi, eşraf ve bürokratlara karşı şiddetli bir patlama ve ardından doğaya çekilmesiyle sonuçlanır. Böylece Yusuf, Muazzez'in toplumsal yozlaşmaya olan eğilimiyle somutlaşan ayartmalarla yüzleşir ve bunları aşar. Kendisini gerçekleştirme yolculuğuna tehdit oluşturan iç ve dış güçleri tanıyıp reddederek Campbell'ın "Baştan Çıkarıcı Olarak Kadın" aşamasını tamamlar.

2.4. Baba ile Uzlaşma

Joseph Campbell'ın kahramanın yolculuğundaki "Baba ile Uzlaşma" aşaması, kahramanın hayatındaki nihai gücü simgeleyen bir baba figürü ya da otoriteyle yüzleştiği ve bu otoriteyle uzlaştığı kritik bir noktayı ifade eder. Bu aşama, yalnızca insanî bir baba figürüyle sınırlı kalmaz; kahramanın kendini gerçekleştirmesi için üstesinden gelmesi gereken herhangi bir baskın güç ya da içsel mücadeleyi de temsil edebilir. Campbell (2004: 120), kahramanın "kendi yarattığı çifte canavarı" -algılanan/içkin dış otorite (süperego) ve içsel suçluluk ya da korku (bastırılmış id)- terk etmesi gerektiğini belirtir. Bu yüzleşme, kahramanın ego bağlarından vazgeçmesini ve kendisine, dünyaya dair algısını dönüştüren bir deneyim yaşamasını zorunlu kılar. Uzlaşma, kahramanın terk edilme korkuları, otoriteye karşı isyan duyguları gibi derin iç çatışmalarla yüzleşmesini ve bu sorunları çözerek yolculuğunda ilerlemesini gerektirir. Önceki adımların tümü, kahramanı bu kritik yüzleşmeye taşır ve bu deneyim, kahramanın ileriki adımlarını doğrudan şekillendirir. "Baba ile Uzlaşma" aşaması, kahramanın kimliğinin önceki aşamalarda çatışan yönlerini özümsemesine, kişisel gelişimine katkıda bulunarak varoluşun daha büyük düzeniyle yeni bir uyuma kavuşmasına olanak sağlar. Bu uzlaşma, kahramanın yolculuğunun en önemli duraklarından biri olarak, kahramanı daha derin bir farkındalığa ve içsel dengeye ulaştırır, yolculuğunun sonraki aşamaları için de güçlü bir temel oluşturur.

Yusuf'un "Baba ile Uzlaşma" aşaması, toplumsal otorite figürleriyle çalkantılı ilişkisi ve nihayetinde doğaya geri dönüşüyle belirginleşir. Biyolojik babasının eşkıyalar tarafından öldürülmesiyle ilk baba figüründen travmatik bir kopuş yaşayan Yusuf, kendini Edremit'in yozlaşmış toplumsal düzenine yabancı hissettiği bir dünyaya itilmiş bulur. Yusuf için şehirli eşraf sınıfı, toplumsal eşitsizlik, adaletsizlik ve yozlaşmışlıkla dolu bir dünyayı temsil eden sahte baba (otorite) figürlerinin simgesel karşılığıdır. Hilmi Bey, İzzet Bey ve Şakir gibi figürlerle sürekli çatışması, Yusuf'un bu yozlaşmış toplumsal normlarla uzlaşmayı reddettiğini açıkça gösterir. Yusuf'un eşraf ve bürokratlar gibi sahte otorite figürlerine karşı başlattığı silahlı isyan, sistemin reddiyesinin en büyük ve son tezahürü olarak karşımıza çıkar. Bu

başkaldırı, sadece fiziksel bir meydan okuma değil, aynı zamanda Yusuf'un kendisine baskı uygulayan bu sahte baba figürleriyle yüzleşmesidir. Bu an Yusuf'un sahte otorite figürlerine ve onlara içkin toplumsal düzene güveninin tam manasıyla koptuğu anı temsil eder. Campbell'a (2004: 120) göre, kahraman için "korkunç baba görünüşüne güvenmek mümkün değilse, o zaman kişinin inancı başka bir yere" yoğunlaşır. Bu yer de yolculuğun geçmiş olan adımlarında karşılaşılan zorluklar içinde sığınılan anne figürüdür. Kahraman, anneye sığınarak yaşadığı krize direnebilir ve bunun ardından anne ile baba figürlerinin özünde farklı olmadıklarını anlar.

Bu sığınma ve anlayış Yusuf'ta da görülür. Yaşadığı krizin ardından Yusuf anne figürüne yani doğa anaya sığınır. Bu sığınış yolculuğun önceki evrelerinde kasaba, toplum ve baskıdan bir kaçış niteliği taşıırken sahte baba figürleriyle yüzleşmenin ardından bir özgürlüğe ve irade kazanımına işaret eder. Yani Yusuf dağlara çekilerek kazandığı özgürlükle önceden sığınma meskeni olan doğayı gerçek otorite (baba) figürü kapsamına entegre eder. Süperego ve id birlikteliğinden oluşan kişinin içerlediği ve çarpıştığı toplumsal normların baskısı yani çifte canavar ortadan kalkar. Bu yüzden Yusuf'un kasabayı terk edişi, ikilik halini terk edişi olarak yorumlanabilir.

2.5. Tanrılaştırma

Joseph Campbell'ın monomiti çerçevesinde "Tanrılaştırma" aşaması, kahramanın önceki sınırlamalarını aştığı ve derin bir aydınlanmaya ulaştığı kritik bir dönüşümü ifade eder. Bu noktaya kadar kahraman, genellikle dar bir dünya anlayışı içinde sıkışmış, güvenlik adına cehalete sarılmış bir varoluş sürer. Ancak karşılaştığı çeşitli denemeler ve zorluklar sayesinde kahraman dönüşmeye başlar; bilgelik kazanır ve çevresindeki dünyayı daha derin bir şekilde kavramaya başlar. Campbell (2004: 139), bu aşamayı kahramanın "cehaletin son dehşetinin ötesine" geçerek "ilahi form"a ulaşması olarak tanımlar. Bu dönüşüm süreci, kahramanın doğaüstü yardımlarla ya da içsel vahiylerle bilinmeyenin gizemlerine erişmesini sağlar ve mecazi bir yeniden doğuşa kapı aralar. Bu yeniden doğuş kahramanlık yolculuğuyla kazanılan özgürlüktür. Kahraman, eski benliğinden kopmayı simgeleyen zorlu bir düşmanı alt eder ya da yeni yetenekler edinir. Bu aşamadaki nihai başarı, kahramanın kendini daha yüksek bir amaca adanmış, kişisel arzularını aşarak evrensel gerçeklerle uyum sağladığı bir kendinden (nefsinden) yoksunluk haline ulaşmasıdır.

Yusuf karakteri, cehaletten aydınlanmaya yaptığı yolculukla Campbell'ın "Tanrılaştırma" aşamasını somutlaştırır. Başlangıçta Yusuf, Muazzez'in, şehrin otorite figürleri ve annesi Şahinde'nin ısrarlarıyla yozlaştırıldığının farkına varamaz. Muazzez, Yusuf için yozlaşmış şehir hayatında temiz ve saf olanı temsil eder; ancak Yusuf'un işinden dolayı evinden uzak kalmasıyla Muazzez'in kirlenmesini uzun süre fark edemeyişi, onun cehaletini simgeler. Muazzez'i eskisinden farklı olarak gördüğü, tanıyamadığı zamanda işinden bir hafta izin alır, bu zaman diliminde

şüpheleriyle yüzleşir, fakat tam manasıyla gerçekleri kavrayamaz. Ne kadar Muazzez'i bırakıp gitmek istemese de izni bitince yine evinden uzaklara gitmesi gerekir. Gittiğinde ilahi bir güç ona yardım ederek bilinmeyenin sırlarını açmaya başlar: “Hangi kuvvetten emir aldığını bilemediği muhayyilesi o zaman faaliyetini büsbütün arttırıyor ve bazı ihtimallerin levhalarını, Yusuf'u bitap bir hale getirinceye kadar, onun gözlerinin önünden çekmiyordu. Yusuf tamamıyla karar vermişti. Biraz iyileşir iyileşmez derhal Edremit'e dönecek ve Muazzez'i alarak herhangi bir yere gidecekti.” (Ali, 2018: 205).

Yusuf, evine geri dönüp kapısında durduğunda derin bir farkındalık yaşar. Bu anda, Yusuf'un Campbell'ın (2004: 139) “ilahi form” olarak tanımladığı konuma ulaştığını görürüz. Yusuf, şehrin otoriteleri ve toplumsal normlarla olan bağını koparma kararını şu şekilde verir: “ ‘Ne olursa olsun!’ dedi. Hayatını berbat eden şeyin bu duraklamalar, bu boyun eğmeler olduğunu zannederek, artık aklına estiği gibi hareket etmeye karar verdi.” (Ali, 2018: 205). Evin kapısından içeri girdiğinde ise düşmanları olan Şakir, Hilmi Bey, İzzet Bey gibi eşraf-bürokrat sınıfından otorite figürleriyle karşılaşır. O esnada bu figürler Yusuf için saf olanı, Muazzez'i, kirletmektedirler. Bunu gören Yusuf, odadaki herkese kırbaça vurduktan sonra onlara silahıyla ateş eder. Bu olaylar silsilesi Yusuf'un otorite figürlerini alt ettiği ve toplumun karanlık yüzünü tam manasıyla kavrayarak “cehaletin son dehşetinin ötesine” (Campbell, 2004: 139) geçtiği anı temsil eder. Bu durum, Yusuf'un dönüşümüne ve yeniden doğuşuna işaret eder; artık kendini, boyun eğdiği geçmişinden ve toplumsal kısıtlamalardan kurtarmıştır. Yusuf'un “Tanrılaştırma” aşaması, önceki cehaletini aşması, kendisi ve dünya hakkında derin bir anlayışa erişerek yeni bir insan haline gelmesiyle gerçekleşir.

2.6. Nihai Ödül

Joseph Campbell'ın monomit çerçevesinde yer alan “Nihai Ödül” aşaması, kahramanın yolculuğunun doruk noktasını temsil eder. Bu aşamada kahraman, arayışının nihai amacına ulaşır ve değerli bir hazine ya da içsel bir aydınlanmayı elde eder. Campbell (2004: 159-160), “maceranın kolaylıkla başarılması, kahramanın üstün bir insan, doğuştan bir kral olduğunu gösterir. (...) Normal bir kahramanın bir sınavla karşılaşacağı yerde, seçilmiş olan hiçbir geciktirici engelle karşılaşmaz ve hiçbir hata yapmaz” der. Bu aşama genellikle kahramanın mitolojik unsurlarla sembolize edilen yüce bir güce ya da aydınlanmaya ulaşmasını içerir (Campbell, 2004: 160). Ancak bu semboller yalnızca fiziksel başarıları değil, kahramanın daha derin gerçekleri anlamak için sıradan sınırların ötesine geçtiği psikolojik dönüşümleri de temsil eder. Campbell (2004: 168) bu dönüşümü şu şekilde vurgular: “O halde tanrılar ve tanrıçalar, Bozulmaz Varlık iksirinin cisimleşmiş halleri ve koruyucuları olarak anlaşılmalıdır, ancak kendileri birincil haliyle nihai değildir. Kahramanın onlarla ilişkisinde aradığı şey bu nedenle nihai olarak kendileri değil, lütuflarıdır, yani

sürdürücü özlerinin gücüdür.”. Bu çerçeveye göre, kahramanın karşılaştığı tanrı ve tanrıçalar kendi başlarına önemli değildirler; onlar, hayatın derin hakikatlerini temsil eden sembollerdir. Yusuf’un durumunda da karşılaştığı yozlaşma figürleri – Şakir, Kaymakam İzzet Bey gibi karakterler – nihai amaç değildir. Bu karakterler, Yusuf’un mücadele ettiği daha büyük bir baskıcı sistemin sembolleridir. Yusuf, bu figürlerle yüzleşerek içinde bulunduğu yozlaşmış düzene dair daha derin bir anlayış kazanır. Bu anlayış, Yusuf’u toplumsal baskılardan kurtarır ve onun içsel özgürlüğünü kazanmasına olanak sağlar. Böylece yolculuğu, o toplumla bağını kaybetme pahasına da olsa, bir iç özgürleşme yolculuğuna dönüşür.

Yusuf’un yolculuğu Campbell’ın “Nihai Ödül” aşamasına paralel bir şekilde doruk noktasına ulaşır, ancak kazandığı ödül trajik ve son derece kişiseldir. Kazanılan ödülün (bilgelinin veya aydınlanmanın) topluma geri döndürülme potansiyelinin olmayışı Yusuf’un bu aşamasının monomitten ayrılan bir kısmıdır. Yusuf’un ödülü kazanma süreci evde geçen iki dakikalık silahlı bir çatışmadan ibarettir. Bu çatışma sırasında Şakir’in sıktığı kurşunun Yusuf’a denk gelmemesi ve ona karşı çıkacak başka kimsenin kalmaması da Yusuf’un sıradan bir kahraman olmadığının aksine özel olduğunun göstergesidir. Yusuf’un “nihai ödülü” bir hazine ya da toplumsal bir onur değil, etrafındaki dünyanın yozlaşmış doğası hakkında trajik bir aydınlanmadır. Kasabanın yozlaşmış figürleriyle -Kaymakam, Şakir ve diğerleri- son yüzleşmesi, mitolojik bir kahramanın güçlü bir hakikatin sembolik koruyucularıya karşılaşmasını yansıtır. Yusuf’un aydınlanması yalnızca fiziksel zaferle değil, derin bir psikolojik dönüşümle gerçekleşir. Şiddete başvurduğu anda, eski benliğini aşar ve baskıcı toplumsal düzene karşı özgürlüğünü kazanır. Yusuf asıl amacına kavuşmuştur, tekrardan toplumdan izole ve yabancı “yabanın Yusuf” (Ali, 2018: 190) olmaya imkân bulmuştur: “Nereye olursa olsun! Dağbaşlarına, kimsesiz ormanlara veya kalabalık şehirlere!.. Yalnız adamakıllı uzak ve kimsenin onu bulamayacağı bir yere!..” (Ali, 2018: 210) gidebilecektir. Campbell’ın kahramanı gibi, Yusuf da düşmanlarını sadece yenmekle kalmaz; onları yaratan sistemi anlar ve kendini onun zincirlerinden kurtarmayı seçer. Bu sebeple ödülü, artık bu yozlaşmış toplumun beklentilerine uymak ya da onların altında ezilmek zorunda olmadığının farkına varmasıdır. Ancak bu aydınlanmanın kişisel ve acı bir bedeli de vardır. Ayrıldığı toplumla, geçmiş yaşantısıyla olan son bağını yani Muazzez’i de kaybeder: “Orada, o kanlı çukurda, şimdiye kadar geçen bütün hayatını görüyor gibiydi” (Ali, 2018: 214). Bu kayba rağmen Yusuf, bir mitolojik kahraman gibi, yoluna devam eder: “İçindeki bütün yıkıntılara, bütün kederlere rağmen başını yere eğmek istemiyordu. Matemini ortaya vurmadan tek başına yüklenecek ve yeni bir hayata doğru yürüyecekti” (Ali, 2018: 215). Bu, durum Yusuf’un nihai ödülünün yalnızca toplumsal baskılardan kurtulmak değil, aynı zamanda kayıplarının ağırlığını taşıyabilmek ve kazandığı trajik bilgeliği kucaklayarak yolculuğuna devam edebilmek olduğunu göstermektedir.

3. Üçüncü Aşama – “Dönüş”

3.1. Dönüşün Reddedilişi

Campbell’ın monomitinde “Dönüşün Reddedilişi” aşaması, kahramanın ulaştığı aydınlanma ya da “ödül” sonrasında, bu içgörülerini sıradan dünyaya dönüp paylaşmak konusunda tereddüt ettiği kritik bir anı temsil eder. Campbell (2004: 179), “monomitin normu olan tam turun, kahramanın artık bilgelik tılsımlarını, Altın Post’u ya da uyuyan prensesini insanlığın krallığına geri getirme işine başlamasını gerektirdiğini” vurgular. Ancak birçok kahraman bu sorumluluğu reddeder ve yalnızlığa ya da ölümsüzlüğe çekilmeyi tercih eder. Campbell (2004: 179-182), bu durumu Buddha’nın aydınlanmasının ardından bilgeliğini paylaşma konusunda duyduğu şüpheler ya da Hindu kralı Muchukunda’nın büyük bir zaferden sonra dünyadan koparak ebedî bir uykuya dalma kararı gibi örneklerle açıklar. Bu kahramanlar genellikle geride bıraktıkları dünyadan kopuk hissederler. Edindikleri bilgi ya da geçirdikleri dönüşüm, topluma aktarılması zor, hatta bazen toplumun anlamayacağı ya da değer vermeyeceği kadar derin ya da kişisel olabilir. Dolayısıyla, “Dönüşün Reddedilişi” kahramanın, toplumun iyiliğine katkıda bulunma sorumluluğunu geri çevirip kişisel huzuru ya da daha fazla tinsel keşfi tercih etmesi anlamına gelir.

Kuyucaklı Yusuf’ta Yusuf’un yolculuğu, yozlaşmış toplumsal düzene dair kazandığı farkındalığı başkalarıyla paylaşmayı seçmediği için Campbell’ın “Dönüşün Reddi” aşamasına uyar. Edremit’in yozlaşmış iktidar yapılarının sembolleriyle yüzleşen ve onları alt eden Yusuf, topluma yeniden entegre olma ya da bu toplumu içgörülerıyla dönüştürme fikrini bilinçli olarak reddeder. Bu reddediş, romanın şu satırlarında açık bir biçimde görülür: “Bir kere daha dönüp geriye baktıktan ve ömrünün en korkunç senelerinin geçtiği bu kasabaya yumruğunu uzatıp tehdit eder gibi salladıktan sonra, atını ileriye, dağlara doğru sürdü.” (Ali, 2018: 215). Bu eylem, Yusuf’un Edremit’ten ve toplumundan nihai kopuşunu ifade eder. Bilgeliklerini paylaşmak için topluluklarına dönen kahramanların aksine, Yusuf, “dağlara doğru” ilerleyerek toplumsal hayattan tamamen uzaklaşır. Kazandığı içgörü, yani toplumun derinden yozlaşmış ve kurtarılamaz doğasına dair farkındalık, onun başkalarıyla paylaşmak ya da düzeltmek istediği bir bilgi değildir. Yusuf’un bu geri çekilişi, Campbell’ın örneği olan Kral Muchukunda gibi, kişisel bir özgürleşmeyi ve yolculuğunu kendi şartlarında tamamlama arzusunu yansıtır. Geri dönme ve toplumu iyileştirme çağrısını reddeder, bunun yerine yalnızlığı ve dünyadan kopmayı tercih eder. Bu tercih, Yusuf’un topluma karşı duyduğu her türlü yükümlülük duygusunu tamamen reddetmesi anlamına gelir. Hem gerçek hem de mecazi anlamda “yabanın Yusuf” olarak, ona acı çektiren dünyada yabancı statüsünü tamamen benimser. Yusuf’un bu reddedişi, zor kazandığı gerçekleri paylaşmak yerine yozlaşmış dünyayla tüm bağlarını kopararak yalnızlığı tercih ettiği trajik yolculuğunun sonunu işaret eder.

3.2. Dönüş Kısımının Diğer Aşamaları

Monomit'in "Dönüş" kısmının devamını oluşturan "Büyülü Kaçış", "Dışarıdan Gelen Kurtuluş", "Dönüş Eşiğinin Aşılması", "İki Dünyanın Efendisi", "Yaşama Özgürlüğü" gibi aşamalar Yusuf'un kahramanlık yolculuğunda görülmez. Zira kahramanın toplumdaki sıradan dünyadan veya kendi kasaba yaşantısından kopuşunun ardından roman sona ermiştir. Bu durumda Campbell'ın kahramanın sonsuz yolculuğu aşamaları tamamlanmamış bir şekilde kalmıştır. Fakat bu durum romanın bu haliyle aşamaları yansıtmadığı anlamına da gelmez. *Kuyucaklı Yusuf*'un bu aşamaları bu kadar derinlemesine bünyesinde barındırışı, bu realist addedilen romanın iddia edildiği gibi bir üçleme olarak devam etmiş olsaydı aşamaların tamamlanabileceği ihtimalini de ortaya çıkartmaktadır. Boratav (1982: 438) kitabın ikinci cildinin *Çineli Kübra* adını alacağını ve Yusuf'un eşkıyalık yolculuğunu barındıracağını, üçüncü cildin ise ya dağdan inen Yusuf'un yörükler arasına katılışını ya da romanın kişilerinin Ankara'ya göçürülerek başkentteki toplum yaşamını anlatacağını aktarır. Bu iddialar göz önünde bulundurulduğunda Sabahattin Ali'nin (eğer yazmayı başarmış olsaydı) monomit aşamalarının tamamlanmasına bir olanak sağlayacağı var sayılabilir. Sabahattin Ali'nin trajik ölümüne karşın romanın devam edeceğine dair bu iddiaları Berna Moran (2001: 45), metin içinde Kübra karakteri üzerinden geçen ifadelerle de somutlaştırmıştır.

Sonuç

Joseph Campbell'ın monomit teorisinin modern edebî eserlere, özellikle de Sabahattin Ali'nin *Kuyucaklı Yusuf* romanı gibi realizme dayanan eserlere uygulanması, arketipik anlatıların çağdaş bağlamlarda hem evrenselliğini hem de sınırlılıklarını gözler önüne serer. Bu çalışma, Yusuf'un yolculuğunun Campbell'ın kahramanın yolculuğundaki 17 aşamayla ne ölçüde örtüşüğünü araştırmayı ve mitolojik bir çerçevenin gerçekçi bir Türk romanına uygulanmasının sonuçlarını değerlendirmeyi amaçlamıştır.

Teorik olarak yapılan analiz, Campbell'ın monomitinin çeşitli aşamalarının Yusuf'un anlatısında belirgin bir şekilde ortaya çıktığını göstermektedir. Yusuf'un köyünden travmatik bir şekilde ayrılması, Edremit'in toplumsal normlarına uyum sağlama konusundaki isteksizliği ve ardından kasabadaki yozlaşmış güçlerle yüzleşmesi, Campbell'ın "Maceraya Çağrı", "Çağrının Reddedilmesi", "İlk Eşiğin Geçilmesi", "Balının Karnı" ve "Sınavlar Yolu" aşamalarını net bir biçimde yansıtır. Yusuf'un Muazzez ile olan karmaşık ilişkisi hem en derin özlemlerini hem de değerlerini tehdit eden toplumsal ayartmaları temsil ederken, "Tanrıça ile Karşılaşma" ve "Baştan Çıkarıcı Olarak Kadın" aşamalarını karşılamaktadır. Yusuf'un "Baba ile Uzlaşma" ve "Tanrılaştırma"ya doğru yolculuğu, yozlaşmış otorite figürleriyle olan nihai yüzleşmesi yoluyla şekillenir ve bu yüzleşme, onu trajik ama derin bir kendini gerçekleştirmeye götürür.

Bununla birlikte, analiz, monomitin romandaki son aşamalarının, özellikle “Dönüş” ile ilgili olan kısımlarının eksik doğasını da vurgulamaktadır. “Dönüşün Reddedilişi” aşaması Yusuf’un yolculuğunda görünse de “Büyülü Kaçış”, “Dışarıdan Gelen Kurtuluş”, “Dönüş Eşiğinin Aşılması”, “İki Dünyanın Efendisi”, “Yaşama Özgürlüğü” gibi aşamaların yokluğu, Yusuf’un yeni kazanılmış bilgelikle topluma yeniden entegre olan bir kahraman anlatısıyla sonuçlanmadığını gösterir. Yusuf’un yolculuğu, klasik kahramanların toplumlarını dönüştüren zafer dolu dönüşünden farklı olarak, romanın gerçekçi temellerini yansıtan bir yalnızlık ve yozlaşmış toplumsal düzenin kesin reddiyle sona erer.

Yusuf’un karakterini kahraman mitosu çerçevesinde değerlendirmek, onun hem epik hem de arketipik niteliklere sahip trajik bir kahraman olarak önemini vurgular. Yusuf’un bireysel trajedisi, yalnızca kişisel bir çöküşü değil, aynı zamanda yaşadığı dönemin baskıcı ve yozlaşmış toplumsal yapıları üzerine derin bir yorumu simgeler. Onun mücadeleleri ve nihai yalnızlığı, adaletsiz toplumsal normlara boyun eğmeyi reddeden bireylerin karşılaştığı zorlukları gözler önüne serer. Yusuf’un, geleneksel anlamda bir “zafer”e ulaşamaması, kusurlu toplumların ve insan doğasının karmaşıklığının realist bir tasviriyle örtüşmektedir.

Sonuç olarak, Campbell’ın kahramanın yolculuğu teorisinin *Kuyucaklı Yusuf*’a uygulanması, arketipsel anlatıların edebiyatın farklı türlerinde de geçerli olduğunu ortaya koyarken, bu tür teorilerin realist edebiyat bağlamında eleştirel bir yaklaşımla değerlendirilmesi gerektiğini de gözler önüne sermiştir. Yusuf’un hikâyesi, bireysel failliğin toplumsal yapılarla olan karmaşık etkileşimini vurgularken, insanlık durumuna dair kültürel ve zamansal sınırları aşan zengin içgörüler sunmaktadır. Bu bağlamda, Yusuf’un kahramanlık yolculuğu, sadece bir bireyin trajedisi değil, aynı zamanda evrensel boyutta toplumsal yapılar ve insan doğası üzerine derin bir düşünme fırsatı yaratmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ali, S. (2018). *Kuyucaklı Yusuf*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Boratav, P. N. (1982). *Folklor ve edebiyat-1*. İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Campbell, J. (1949). *The hero with a thousand faces*. London: Sphere Books Ltd.
- Campbell, J.- Moyers, B. (1988). *The power of myth*. New York: Doubleday.
- Campbell, J. (2004). *The hero with a thousand faces*. New Jersey: Princeton University Press.
- Frye, N. (1990). *Anatomy of criticism*. New Jersey: Princeton University Press.
- Jung, C. G. (2005). *Dört arketip*. (çev.: Z. A. Yilmazer). İstanbul: Metis Yayınları.
- Karaca, A. (2001). Kuyucaklı Yusuf. *Türkoloji Dergisi*, 14(1), 93-119.
- Moran, B. (2001). *Türk romanına eleştirel bir bakış 2*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Özdemir Riganelis, G. (2020). Doğa karşısında Gılgamış destanı ve Kuyucaklı Yusuf: Vahşi adam/doğa adamı arketipi olarak Enkidu ve Yusuf. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 13(29), 134-154.
- Rousseau, J. J. (1990). *İnsanlar arasındaki eşitsizliğin kaynağı*. (çev.: R. Nuri İleri), İstanbul: Say Yayınları.
- White, H. (1972). The forms of wildness: Archaeology of an idea. *The Wild Man Within: An Image in Western Thought from the Renaissance to Romanticism*, (ed.: E. Dudley - M. E. Novak), 3–38, Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.

Extended Summary

This study presents an archetypal and thematic analysis of the protagonist Yusuf in Sabahattin Ali's seminal novel, *Kuyucaklı Yusuf* (1937), through the theoretical lens of Joseph Campbell's monomyth, also known as "The Hero's Journey." The primary purpose of this research is to demonstrate that Yusuf can be interpreted as an epic and tragic hero whose narrative arc aligns significantly with the universal stages of the monomyth. While *Kuyucaklı Yusuf* is a cornerstone of Turkish realist literature, known for its sharp social critique of power structures, corruption, and injustice in rural Anatolia, this study posits that its narrative depth is enriched by an underlying mythic structure. The central research question guiding this analysis is: To what extent does Yusuf's journey, from his traumatic childhood to his eventual isolation, correspond to the 17 stages of Campbell's monomyth? Furthermore, the study investigates the implications of this correspondence. It seeks to understand how applying a mythological framework to a realist text can illuminate the protagonist's character, deepen the novel's thematic concerns, and reveal the universal aspects of Yusuf's individual struggle. The necessity of this study arises from the need to move beyond existing archetypal analyses of Yusuf, which have primarily focused on the "Noble Savage" or "Wild Man" archetypes. By employing the comprehensive framework of the Hero's Journey, this paper aims to offer a more holistic interpretation of Yusuf's development, not just as a symbol of nature versus a corrupt society, but as a tragic hero undergoing a profound, albeit incomplete, transformative quest. This analysis also explores the inherent tensions and limitations that emerge when a deterministic mythic structure is applied to the open-ended, often unresolved nature of realist fiction, thereby contributing a new perspective to the critical literature on both *Kuyucaklı Yusuf* and the application of archetypal theory.

The analysis is situated within a rich critical landscape surrounding *Kuyucaklı Yusuf*. The novel is distinguished from its contemporary Anatolian counterparts, which often centered on the conflict between progressives and reactionaries or the theme of Westernization. As Berna Moran notes, *Kuyucaklı Yusuf* bypasses this dichotomy to offer a more profound critique of the inherent corruption within the local social order, focusing on the exploitative relationships between the gentry (eşraf), bureaucrats, and the common people. Previous critical interpretations have primarily framed Yusuf through two main archetypes. Berna Moran famously interprets Yusuf as a "Noble Savage," a concept derived from Jean-Jacques Rousseau's "natural man" (l'homme naturel). In this view, Yusuf represents an uncorrupted, pure individual in conflict with the artificial and degenerate society of the town. His deep connection to nature and his alienation from social norms position him as a romantic hero who embodies natural innocence against societal decay. Challenging this romanticized view, Özdemir Riganelis argues that the "Wild Man/Man of Nature" archetype is a more fitting lens. This archetype is not an idealized figure but a disruptive force that exists on the margins of society, challenging its norms through primal instincts and, at times, violence. Riganelis contends that Yusuf's actions, particularly his violent retribution at the end, align more closely with the disruptive nature of the Wild Man than the passive purity of the Noble Savage. This study extends these interpretations by first positioning Yusuf within Northrop Frye's "high mimetic mode". In this mode, the hero is superior in degree to other men but not to his

natural environment. He is a leader whose actions are subject to social criticism and the laws of nature. This classification frames Yusuf as a tragic hero whose downfall is inevitable, stemming not from a moral flaw (hamartia) but from his very superiority and his refusal to compromise his inner moral code. This tragic stature provides the justification for a more comprehensive analysis using Joseph Campbell's monomyth, a framework that has not been applied to this novel in such a systematic and detailed manner. The study thus fills a critical gap by examining Yusuf's entire narrative arc as a heroic quest, thereby synthesizing his tragic nature with a universal mythic pattern.

This study is a conceptual and theoretical work of literary criticism, employing a descriptive and analytical research design. Its primary method is archetypal criticism, which is used to interpret the literary text. The central theoretical framework for the analysis is Joseph Campbell's 17 stage monomyth, as detailed in *The Hero with a Thousand Faces*, structured around the three main acts of Departure, Initiation, and Return. This model is supplemented by Northrop Frye's theory of modes from *Anatomy of Criticism* to establish Yusuf's status as a high mimetic tragic hero, and by select concepts from Carl Jung's archetypal psychology to provide additional insight into the protagonist's motivations.

The primary data source for this investigation is the text of Sabahattin Ali's novel, *Kuyucaklı Yusuf*. The analysis process consists of a close reading of the novel, through which Yusuf's narrative arc is systematically deconstructed and its key events are mapped onto the corresponding stages of Campbell's monomyth. This systematic mapping allows for a comprehensive assessment of the alignment between the realist narrative and the underlying mythic structure, with all interpretations and conclusions drawn directly from the text.

The analysis reveals a strong, albeit incomplete, correspondence between Yusuf's journey and the stages of Campbell's monomyth. The findings demonstrate that the novel's narrative structure closely follows the first two acts of the hero's journey, but deliberately diverges in the final act. In the first act "The Departure", Yusuf's journey begins with the "Call to Adventure," initiated by the traumatic murder of his family and his subsequent adoption by the District Governor, Salâhattin Bey. His "Refusal of the Call" is not a rejection of the physical journey to Edremit but a symbolic refusal to assimilate into the town's social norms. "Supernatural Aid" is provided dually by the limited patronage of Salâhattin Bey and, more significantly, by nature, which serves as Yusuf's sanctuary and moral guide. "The Crossing of the First Threshold" occurs when Yusuf physically confronts Şakir, an act that pulls him from his isolated existence into direct conflict with the town's power structure. This leads to "The Belly of the Whale," where Yusuf is metaphorically swallowed by the town's corrupt system, facing false accusations and the machinations of the local elite.

In the second act "The Initiation", "The Road of Trials" is represented by a series of escalating conflicts with Şakir, Hilmi Bey, and the corrupt bureaucracy. "The Meeting with the Goddess" is embodied in his relationship with Muazzez, who represents purity and his sole connection to the society he despises. Subsequently, the "Woman as Temptress" stage manifests as Muazzez is corrupted by societal pressures and her stepmother's influence, becoming a symbol of the very decay Yusuf fights against. "Atonement with the Father" is achieved not with a literal father but through Yusuf's ultimate rejection of the town's corrupt patriarchal authority figures (Hilmi Bey, the new Governor). This leads to his "Apotheosis" (deification), a moment of violent enlightenment where he massacres his enemies, thereby liberating himself from their influence. The "Ultimate Boon" he achieves is not a material treasure but a tragic, profound self-awareness and the freedom that comes from severing all ties with a corrupt world.

A key finding of this study is the novel's significant divergence from the monomyth in the final "Return" act. While Yusuf's journey includes the "Refusal of the Return," the subsequent stages ("The Magic Flight," "Rescue from Without," "The Crossing of the Return Threshold," "Master of Two Worlds,") are absent. Instead of reintegrating into society to share his newfound wisdom, Yusuf makes a definitive break, riding off into the mountains after Muazzez's death. This incomplete cycle is interpreted as a deliberate feature of the novel's realist commitment. The deterministic, restorative conclusion of the myth is rejected in favor

of an open-ended, tragic resolution that underscores the impossibility of reconciliation between an individual of integrity and a hopelessly corrupt society. The speculation that Sabahattin Ali, before his unexpected death, intended to write sequels might suggest a potential completion of the cycle, but as the text stands, the journey remains unfinished. In conclusion, this study demonstrates that Joseph Campbell's monomyth serves as a powerful, yet not perfectly congruent, framework for analyzing *Kuyucaklı Yusuf*. The analysis confirms Yusuf's status as a high mimetic tragic hero whose individual struggle resonates with universal archetypal patterns. The strong alignment with the "Departure" and "Initiation" phases enriches our understanding of his character development and the novel's thematic depth. However, the deliberate incompleteness of the "Return" phase is equally significant, highlighting the tension between mythic structures and the conventions of literary realism. Yusuf's journey is ultimately not one of societal restoration but of tragic, individual liberation, making his story a poignant commentary on the enduring human struggle for integrity in a fallen world.

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

İzinler ve Etik Kurul Belgesi/Permissions and Ethics Committee Certificate: Makale konusu ve kapsamı etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir. / *The subject and scope of the article do not require an ethics committee approval.*

Finansman/Funding: Bu makale için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır. / *No support was received from any institution or organization for this article.*

Yapay Zekâ Kullanımı/Use of GenAI: Bu makalede yapay zekâdan yararlanılmamıştır. / *GenAI was not used in this article.*

Destek ve Teşekkür/Support and Acknowledment: Destek ve teşekkür beyanı bulunmamaktadır. / *There is no statement of support or gratitude.*

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / *There is no potential conflict of interest for the author regarding the research, authorship or publication of this article.*

Yazarın Notu/Aauthor's Note: Yazarın bir notu yoktur. / *There is no author's note.*

Katkı Oranı Beyanı/Author Contributions: Makale tek yazarlıdır. / *The article has a single author.*